

Robert WILUŚ*

**MIASTO I GMINA UNIEJÓW W PRACACH DOKTORSKICH,
MAGISTERSKICH I LICENCJACKICH POWSTAŁYCH
NA WYDZIALE NAUK GEOGRAFICZNYCH
UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO**

Wydział Nauk Geograficznych (WNG), utworzony na Uniwersytecie Łódzkim w 2001 r., powstał w wyniku wyodrębnienia z Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. WNG prowadzi działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną związaną z geografią oraz z dziedzinami pokrewnymi geografii (gospodarka przestrzenna, turystyka i rekreacja, geoinformatyka, urbanistyka itp.). Podejmowane przez pracowników i studentów Wydziału prace dotyczą w dużej mierze obszarów położonych najbliższej macierzystej jednostki, związanych z regionem łódzkim, który utożsamiany jest z zasięgiem województwa łódzkiego. Region łódzki nie należy do regionów historycznie ugruntowanych i wykształconych, tak jak Wielkopolska czy Mazowsze. Pod względem krajobrazowym także trudno mówić o odrębnym regionie fizyczno-geograficznym. Stąd większość badań naukowych związanych z regionem łódzkim podejmowanych przez pracowników naukowych i studentów na Wydziale Nauk Geograficznych dotyczy kształtowania się i określenia zasięgu obszaru administracyjnie podporządkowanego Łodzi oraz jego charakterystyki geograficznej. Związek zainteresowań badawczych i dydaktycznych związanych z najbliższym regionem widać najlepiej w tematyce i liczbie prac naukowych realizowanych na kolejne stopnie naukowe. Celem opracowania jest określenie, na ile miasto i gmina Uniejów stały się przedmiotem zainteresowań wyrażonych w liczbie i tematyce prac doktorskich, magisterskich i licencjackich powstałych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego. Pod uwagę wzięto wszystkie prace napisane w łódzkim ośrodku geograficznym po II wojnie światowej. Głównym kryterium wyboru prac

* Robert Wiluś, dr, starszy wykładowca, Instytut Geografii Miast i Turyzmu, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, 90-232 Łódź, ul. Kopcińskiego 31.

do analizy był ich zakres przestrzenny, który dotyczył miasta i gminy Uniejów. Obszar miasta i gminy Uniejów od 1999 r. stanowi zachodni fragment województwa łódzkiego. Wcześniej tereny te należały najpierw do województwa poznańskiego (lata 1944–1956), potem do łódzkiego (1956–1975) i do województwa konińskiego (lata 1975–1999). Po ostatniej reformie administracyjnej kraju w 1999 r. miasto i gmina Uniejów weszły w skład powiatu poddębickiego w województwie łódzkim. Jednym z powodów podejmowania badań naukowych na terenie miasta i gminy Uniejów było położenie w zasięgu oddziaływania Łodzi nie tylko z powodu obecnej przynależności tego obszaru do województwa łódzkiego. Położenie Uniejowa i jego najbliższych okolic można scharakteryzować jako peryferyjne w skali regionu i jednocześnie pograniczne między dwiema krainami historycznymi – Wielkopolską i Mazowszem.

Z geograficznego punktu widzenia miasto i gmina Uniejów są interesującym obiektem badań. Obszar ten położony jest wzdłuż szerokiej doliny Warty, będącej dominującą formą powierzchni całego obszaru gminy. Jest to interesujący przykład doliny dużej nizinnej rzeki z wykształconymi poziomami terasowymi, będący przedmiotem zainteresowań geomorfologów, hydrologów czy ogólnie geografów fizycznych. W tak ukształtowanej dolinie rozwijało się od wczesnego średniowiecza osadnictwo, którego ślady odnajdziemy w postaci dobrze zachowanego grodziska w Spicymierzu oraz zespołu średniowiecznego miasta i zamku w Uniejowie. Z tego względu dolina Warty jest też przedmiotem zainteresowań geografii osadnictwa. Atrakcyjne dla prowadzenia badań związanych z geografiami turystyki są walory turystyczne, zarówno przyrodnicze, jak i antropogeniczne miasta i gminy Uniejów. Bogate dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe od dawna wpływało na rozwój turystyki na tym obszarze. Odkryte pod koniec lat sześćdziesiątych zasoby wód geotermalnych, których eksploatacja dla celów komunalnych oraz rekreacyjno-zdrowotnych rozpoczęła się w okresie ostatnich kilku lat, wpłynęły na rozwój lokalny, przyczyniając się do wzrostu ogólnej atrakcyjności miasta i gminy. Zaczęły rozwijać się nowe funkcje, zwłaszcza funkcja turystyczna. Wykorzystanie wód geotermalnych jako surowca odnawialnego do celów komunalnych stanowi przedmiot zainteresowania ekologii. Omawiany obszar jest też przedmiotem badań geografii politycznej i historycznej.

Na Uniwersytecie Łódzkim łącznie opracowano 39 prac geograficznych na stopień naukowy dotyczących miasta i gminy Uniejów. Z tej liczby najwięcej było prac magisterskich (32 prace), następnie licencjackich (5 prac) i doktorskich (2 prace). Pierwsze dwie prace magisterskie dotyczące miasta i gminy Uniejów zostały obronione już w 1950 r. (tab. 1). Były one poświęcone zagadnieniom geomorfologicznym omawianego obszaru. Autorami tych prac byli Halina i Tadeusz Klatkowie, przyszli długoletni pracownicy naukowo-dydaktyczni ówczesnego Instytutu Geografii. W pierwszych latach funkcjonowania Instytutu do końca lat pięćdziesiątych powstały jeszcze dwie prace magisterskie, które dotyczyły rozwoju gospodarczego Uniejowa i charakterystyki środowiska geograficznego jego okolic (tab. 1, ryc. 1). W latach sześćdziesiątych XX w. została napisana tylko jedna praca magisterska o położeniu geograficznym miasta. Okres lat siedemdziesiątych XX w. zaznaczył

się wzrostem liczby prac magisterskich na temat miasta i gminy Uniejów. Napisane w tym okresie prace podejmowały zagadnienia związane z geografą fizyczną regionalną (2 prace), geologią (1 praca), geografą osadnictwa (1 praca) i geografą rolnictwa (1 praca). Jedna z tych prac dotyczyła obszaru powiatu tureckiego, którego częścią do 1975 r. była omawiana gmina. Lata osiemdziesiąte ubiegłego wieku zaznaczyły się mniejszą liczbą prac magisterskich o mieście i gminie Uniejów. Powstały wówczas trzy prace magisterskie. Obok tematyki związanej z budową geologiczną i rzeźbą oraz z rozwojem gospodarczym tego obszaru pojawia się tematyka dotycząca funkcji turystycznej gminy Uniejów. Zainteresowania badawcze turystyką obecne są w pracach magisterskich przygotowywanych w ramach nowej specjalizacji geografii turystyki na kierunku geograficznym. W ostatnim dziesięcioleciu XX w. napisano kolejne trzy prace magisterskie o tematyce uniejowskiej (dwie prace z zakresu geografii osadnictwa i jedna z zakresu hydrologii). W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych została opracowana jedna praca doktorska, która swoim zakresem przestrzennym obejmowała także Uniejów i jego okolice (tab. 3, ryc. 1). Dotyczyła ona zagadnień rozwoju funkcji turystycznej w dolinie Warty na odcinku, który dziś stanowi zachodnie obrzeża regionu łódzkiego.

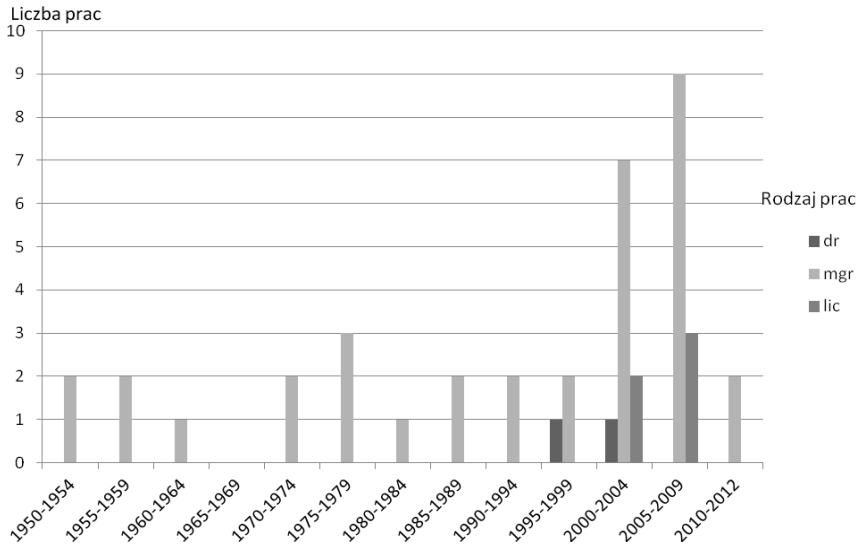
Tabela 1. Wykaz prac magisterskich zrealizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego dotyczących miasta i gminy Uniejów (stan w 2012 r.)

Rok	Autor	Tytuł
1	2	3
1950	Tadeusz Klatka	Morfologia arkusza 1:1 000 000 Uniejów, zachodnia część
1950	Halina Klatkova	Morfologia arkusza 1:1 000 000 Uniejów, wschodnia część
1957	Kazimierz Robaszekiewicz	Rozwój gospodarczy miasta Uniejowa
1959	Tadeusz Witczak	Środowisko geograficzne południowo-wschodniej części okolic Uniejowa
1962	Maria Wróblewska	Położenie geograficzne Uniejowa
1972	Joanna Ryndycz	Zróżnicowanie krajobrazowe i typy terenu okolic Uniejowa
1972	Wacław Szymański	Rolnictwo powiatu tureckiego
1977	Kazimierz Domżał	Przyrodnicze podstawy rozwoju miasta i gminy Uniejów
1979	Krystyna Osmulska	Budowa geologiczna i rzeźba obszaru między Uniejowem a Dąbiem
1979	Barbara Wojszczyk	Użytkowanie ziemi w gminie Uniejów
1981	Magdalena Zawadzka	Podstawy gospodarcze rozwoju Uniejowa
1987	Iwona Nowicka	Funkcja turystyczno-wypoczynkowa gminy Uniejów
1988	Iwona Dziuda	Budowa geologiczna i rzeźba okolic Dobrej, Uniejowa i Poddębic
1993	Arkadiusz Markiewicz	Funkcje małych miast we wschodniej części województwa konińskiego – Przedecz, Kłodawa, Dąbie, Uniejów, Dobra

Tabela 1. (cd.)

1	2	3
1994	Andrzej Stasiak	Morfologiczne i funkcjonalne przemiany osadnicze w dolinie Warty na odcinku między miastami Warta i Uniejów
1996	Joanna Balińska	Analiza systemu meandrowego współczesnej rzeki Warty na odcinku od Działoszyna do Uniejowa
2000	Katarzyna Krzysztofowicz	Stan środowiska geograficznego w mieście i gminie Uniejów
2001	Barbara Ladzińska	Wpływ warunków naturalnych na rozwój osadnictwa w dolinie Warty między Siedlątkowem a Uniejowem
2002	Monika Chołys	Rzeźba i budowa geologiczna doliny Warty między Siedlątkowem a Uniejowem
2002	Katarzyna Zawadzka	Poddębice i Uniejów jako konkurujące ośrodki lokalne w strukturze powiatu
2003	Ewa Jasiak	Lokalny rynek pracy jako czynnik rozwoju małych miast na przykładzie Uniejowa
2005	Marcin Kucina	Ocena atrakcyjności przyrodniczych i pozaprzyrodniczych komponentów środowiska geograficznego gminy Uniejów dla potrzeb turystyki i rekreacji
2005	Karolina Smętkiewicz	Perspektywy wykorzystania wód geotermalnych w gminie Uniejów i Poddębice na tle charakterystyki fizycznogeograficznej
2005	Piotr Tomaszewski	Wykorzystanie energii geotermalnej w Uniejowie w świetle rozwoju zrównoważonego
2006	Marta Pintera	Funkcja turystyczno-rekreacyjna Uniejowa
2006	Ewa Kolba-Smolarek	Antropogeniczne przekształcenia doliny Warty w odcinku od Burzenina do Uniejowa
2007	Marta Ubraniak	Rola samorządu terytorialnego w zagospodarowaniu miasta i gminy Uniejów.
2007	Karolina Smętkiewicz	Perspektywy wykorzystania wód geotermalnych w Łodzi i regionie – studium przykładowo-porównawcze z obszarów: Niż Polski (Polska Środkowa, województwo łódzkie) i północno-wschodnia część Niemiec (Landy – Brandenburgia, Meklemburgia-Pomorze Przednie)
2008	Ewa Andrzejczak	Przemiany zagospodarowania przestrzennego Uniejowa w okresie transformacji ustrojowej
2008	Marta Majchrzak	Rola obiektów zabytkowych w kształtowaniu funkcji turystycznej miejscowości na przykładzie zamku w Uniejowie
2009	Małgorzata Pęsko	Szanse i możliwości rozwoju miasta Uniejowa w oparciu o funkcję turystyczno-uzdrowiskową
2010	Aleksandra Kierzek	Ruch turystyczny do ośrodka wód termalnych w Uniejowie
2010	Agata Walaszczyk	Przyrodnicze i gospodarcze uwarunkowania współczesnych zmian użytkowania ziemi w gminie Uniejów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: wykazu prac licencjackich i magisterskich udostępnionego na stronie internetowej WNG UŁ www.geo.uni.lodz.pl.; *Sześćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim (1945–2005)*, t. 1, Wyd. UŁ.

Ryc. 1. Liczba prac doktorskich, magisterskich i licencjackich dotyczących miasta i gminy Uniejów zrealizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych UŁ wg lat opracowania (stan w 2012 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: wykazu prac licencjackich i magisterskich udostępnionego na stronie internetowej WNG UŁ www.geo.uni.lodz.pl; *Sześćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim (1945–2005)*, t.1, Wyd. UŁ

Tabela 2. Wykaz prac licencjackich zrealizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego dotyczących miasta i gminy Uniejów (stan w 2012 r.)

Rok	Autor	Tytuł
2003	Piotr Tomaszewski	Środowisko geograficzne północno-zachodnich okolic Uniejowa ze szczególnym uwzględnieniem obiektów hydrologicznych
2004	Magdalena Jaszczura	Monografia zamku w Uniejowie
2005	Karolina Smętkiewicz	Perspektywy wykorzystania wód geotermalnych w gminie Uniejów i Poddębice na tle charakterystyki fizycznogeograficznej
2006	Julitta Maria Charuba	Monografia geograficzna sołectwa Orzeszków w gminie Uniejów
2006	Anna Tylińska	Zagospodarowanie wsi Ostrowsko w gminie Uniejów, powiat poddębicki
2007	Damian Andrzejczak	Monografia sołectwa Spycimierz

Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 3. Wykaz prac doktorskich zrealizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego dotyczących miasta i gminy Uniejów (stan w 2012 r.)

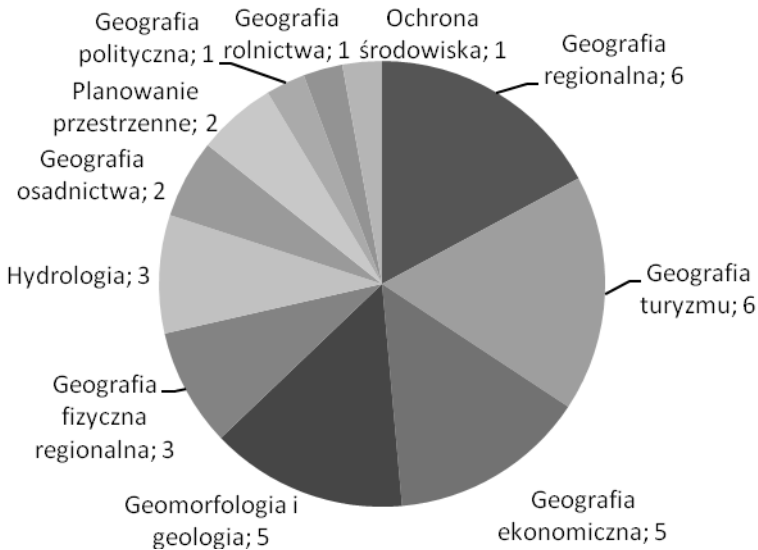
Rok	Autor	Tytuł
1996	Robert Wiluś	Rozwój funkcji turystycznej w dolinie Warty na odcinku od Działoszyna do Uniejowa
2003	Jacek Forsyś	Rozwój doliny Warty między ujściem Widawki a ujściem Neru

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sześćdziesiąt lat geografii...*

Najnowszy okres działalności łódzkiego ośrodka geograficznego (lata 2000–2012) był szczególnie ze względu na utworzenie na Uniwersytecie Łódzkim Wydziału Nauk Geograficznych. Do istniejącego kierunku geografii dołączyły nowe, tj. turystyka i rekreacja, gospodarka przestrzenna oraz geoinformacja. Ponadto nastąpiła zmiana systemu studiowania i zgodnie z procesem bolońskim pojawiły się studia trzystopniowe – licencjackie, magisterskie i doktoranckie. Z drugiej strony w 1999 r. w wyniku reformy administracyjnej kraju powstało województwo łódzkie, w granicach którego znalazły się ponownie miasto i gmina Uniejów. Przemiany te zaowocowały opracowaniem największej w całym okresie powojennym liczby prac na stopień naukowy dotyczących miasta i gminy Uniejów. W latach 2000–2012 powstała kolejna praca doktorska, osiemnaście prac magisterskich i pięć prac licencjackich dotyczących Uniejowa i jego okolic (tab. 1, 2, 3). Zakres przestrzenny jedynej napisanej w tym okresie pracy doktorskiej wykraczał poza gminę Uniejów. Obejmował on fragment doliny środkowej Warty między ujściami prawobrzeżnych dopływów Widawki i Neru. Praca dotyczyła głównie geomorfologii badanego fragmentu doliny Warty. Z kolei w tematyce zrealizowanych w tym czasie prac magisterskich przeważały zagadnienia związane z geografiami turystyki, polityczną i osadnictwa oraz planowaniem przestrzennym i ekologią. Najwięcej prac magisterskich dotyczyło zagadnień związanych z rozwojem turystyki (5 prac). Omawiano w nich atrakcyjność turystyczną, ruch turystyczny i funkcję turystyczno-uzdrowiskową miasta i gminy Uniejów oraz jego największe atrakcje turystyczne. Trzy prace dotyczyły zagadnień rozwoju lokalnej gospodarki i działalności samorządu. Dwie prace poświęcono tematyce ekologicznej związanej z wykorzystaniem wód geotermalnych oraz przekształceniami antropogenicznymi doliny Warty. W pozostałych pracach magisterskich z tego okresu zajmowano się przyrodniczymi i gospodarczymi uwarunkowaniami rozwoju osadnictwa, zmianami w zakresie użytkowania ziemi, zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Uniejów. Tylko dwie prace magisterskie dotyczyły zagadnień z zakresu geografii fizycznej regionalnej i hydrologii. Nowym rodzajem prac naukowych, który pojawił się w związku

z dwustopniowym podziałem studiów, były prace licencjackie. Ich zakres merytoryczny ogranicza się do szczegółowych opracowań o charakterze monograficznym dotyczących sołectw czy atrakcji turystycznych. W analizowanym okresie na Wydziale Nauk Geograficznych zrealizowano pięć prac licencjackich z terenu miasta i gminy Uniejów (tab. 3, ryc. 1). Były to prace poświęcone monografii sołectw Spicymierza i Orzeszkowa, zamku uniejowskiego, zagospodarowania wsi Ostrowsko oraz charakterystyki środowiska geograficznego okolic Uniejowa.

Generalnie wśród tematów wszystkich prac na stopień naukowy zaznaczyła się niewielka przewaga opracowań z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej oraz dziedzin pokrewnych (gospodarka przestrzenna) – 22 prace (56,4%) (ryc. 2). W tej grupie dominowały prace związane z geografiami turystyki (6 prac – 15,4%) i ekonomiczną (5 prac – 12,8%). Z kolei 15 prac (38,5%) mieściło się w nurcie szeroko rozumianej geografii fizycznej. Dominowała tematyka związana z geografiami fizyczną regionalną (6 prac – 15,4%) oraz geomorfologią i geologią (5 prac – 12,8%). Pozostałe 6 prac (15,4%) było tematycznie związanych ogólnie z geografiami regionalną.

Ryc. 2. Dziedziny geografii, w ramach których zrealizowano prace na kolejne stopnie naukowe na Wydziale Nauk Geograficznych UŁ (stan w 2012 r.). Cyfry oznaczają liczbę prac w danej dziedzinie

Źródło: jak do ryc. 1

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że zarówno liczba jak i zakres merytoryczny zrealizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego prac na stopień naukowy odzwierciedlają duże

zainteresowanie miastem i gminą Uniejów, zarówno wśród pracowników (promotorów), jak i studentów – w dużym stopniu inicjatorów podejmowania badań terenowych do własnych prac magisterskich i licencjackich na tym terenie. Jest to potwierdzenie postawionej na początku tezy o atrakcyjności omawianego terenu dla prowadzenia różnego rodzaju geograficznych badań terenowych. Świadczy o tym także duża różnorodność podejmowanych tematów badawczych. W początkowym okresie funkcjonowania łódzkiego ośrodka geograficznego tematy prac magisterskich nawiązywały głównie do geomorfologii, geografii fizycznej i ekonomicznej regionalnej. Później coraz bardziej zaznaczała się tematyka z zakresu geografii turystyki, planowania przestrzennego, a także hydrologii. Zwracają również uwagę prace z takich dziedzin, jak geografia polityczna i geografia osadnictwa. Generalnie wśród tematów analizowanych prac licencjackich, magisterskich, doktorskich reprezentowane są profile badawcze niemal wszystkich instytutów, katedr i zakładów WNG. Zarówno duża liczba, jak i szeroki zakres merytoryczny omawianych prac, świadczą o kompleksowym opracowaniu zagadnień przyrodniczych i społeczno-gospodarczych związanych z Uniejowem i jego okolicami. Z tego względu jest to dobry źródłowy materiał informacyjny do prowadzenia dalszych podobnego typu badań naukowych, mających charakter dynamiczny, pozwalający na przedstawienie różnego rodzaju tendencji rozwoju omawianego obszaru.

Bibliografia

Sześćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim (1945–2005), t. 1, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005.